

Projekt „Eesti 20. sajandi (1870–1991) sõjalise ehituspärandi kaardistamine ja analüüs”

Liiva (Levalõpme) raketibaas Saare maakonnas Muhu vallas

Sisukord

1. Kohustuslikud andmed	2
2. Asukoha skeemid	3
3. Fotod.....	6
4. Täiendav info.....	13

Koostajad:

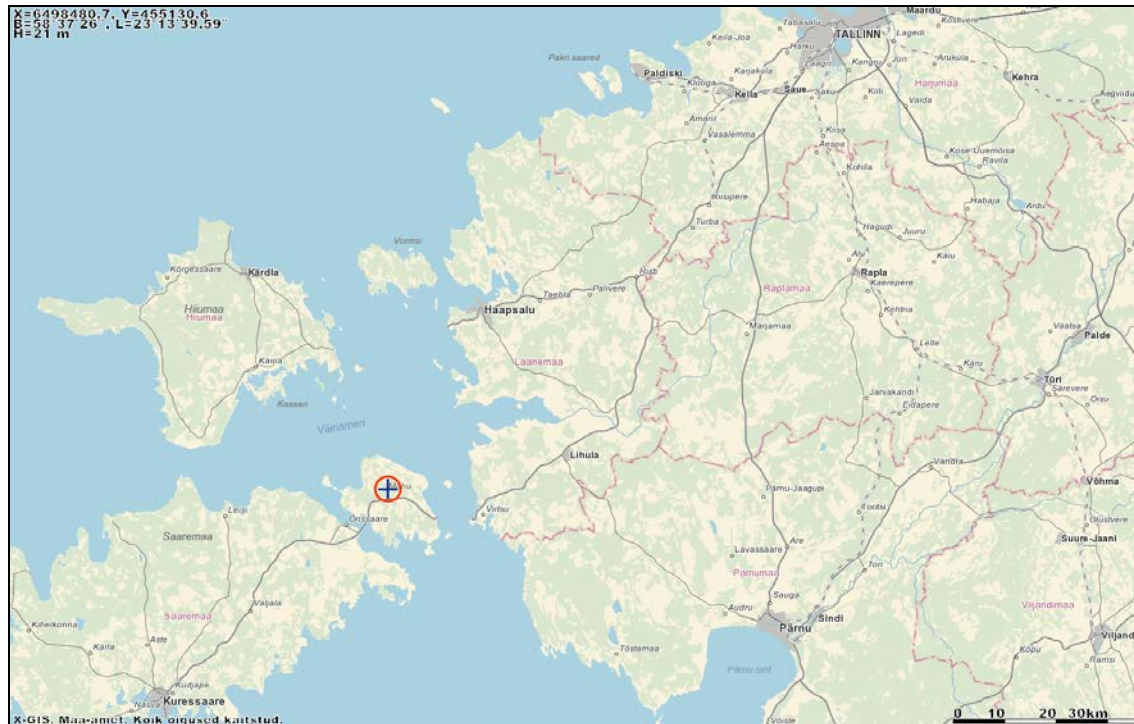
Ain Tähiste, Mart Mõniste

2014

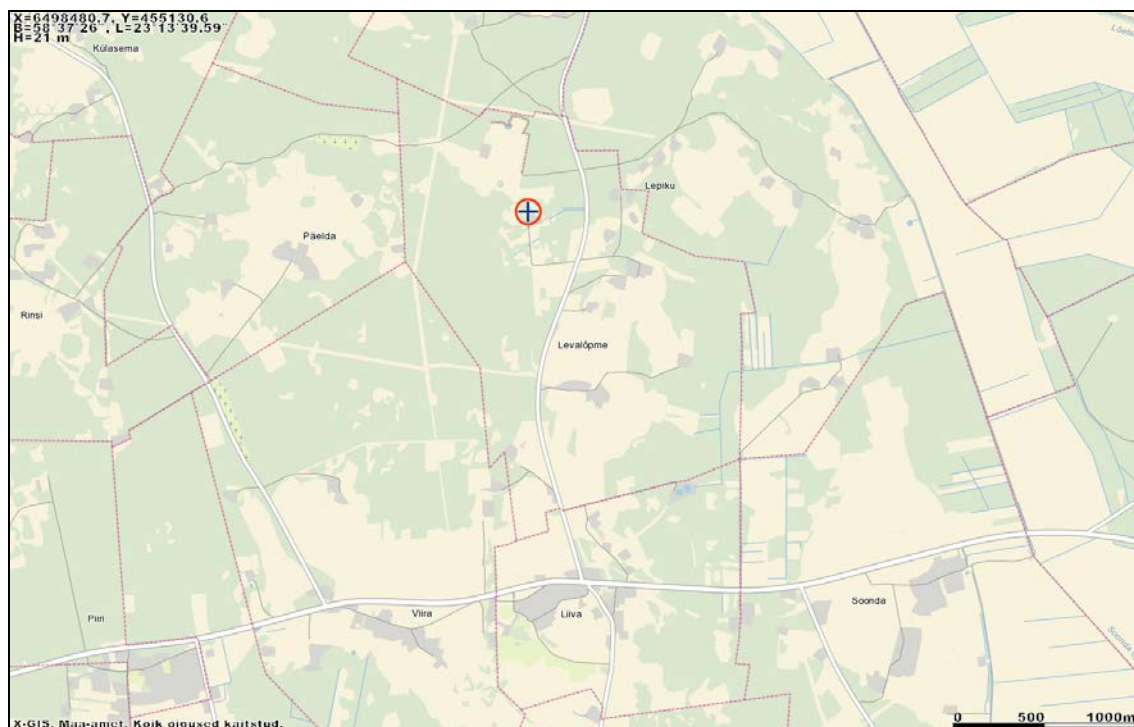
1. Kohustuslikud andmed

1.1	Algne nimetus	7. seniitraketidivisjon, sõjaväeosa 74907-P
1.2	Hilisem(ad), sh praegune(sed) nimetus(ed)	Liiva raketibaas
1.3	Aadress	Saare maakond, Muhu vald, Levalõpme küla. Raketibaasi ala on jagatud 6–8 kinnistuks. Lähiaadress: Liivamaa (16 ha), tunnus: 47801:004:0573 Lähiaadress: Posti (1,9 ha), tunnus: 47801:004:0287
1.4	Koordinaadid	58°37'26", 23°13'39.59"
1.5	Algne teave, sh ajalugu	210. Punalipuline seniitraketibrigaad (s/o 74907, kutsung „Zastupnik”) juhtkonnaga Kuressaares (sõjaväelinnakus nr 34, praeguse aadressiga Aia 49) ja komandopunktiga Orikülas. Brigaadil oli 12–16 seniitraketi- ja 3–4 tehnilist divisjoni Saare- ja Pärnumaal. Liival asusid seniitraketid S-125
1.6	Praegune funktsioon	Raketibaas lammutatud, territooriumil asub õhukaitse radar. Säilinud on baasist paarsada meetrit lõuna pool ohvitseride elamute rusud.
1.7	Seisukorra hinnang	
1.8	Ümbruse lühikirjeldus	Kuivastu-Kuressaare maanteelt 2 km põhja suunas, tee pöörab Liiva külast kaupluse juurest.
1.9	Joonised	Hoonete ja asukoha skeemid (6)
1.10	Fotod	Tänapäevased fotod (14)
1.11	Seotud ehitised	3,5 km kagu suunas asub Piiri raketibaas (4. divisjon)
1.12	Põhiüksus	
1.13	Lisateave	
1.14	Töö teostamise aeg	Välitööde aeg 28.09.2013
1.15	Koostaja andmed	Ain Tähiste, Mart Mõniste

2. Asukoha skeemid

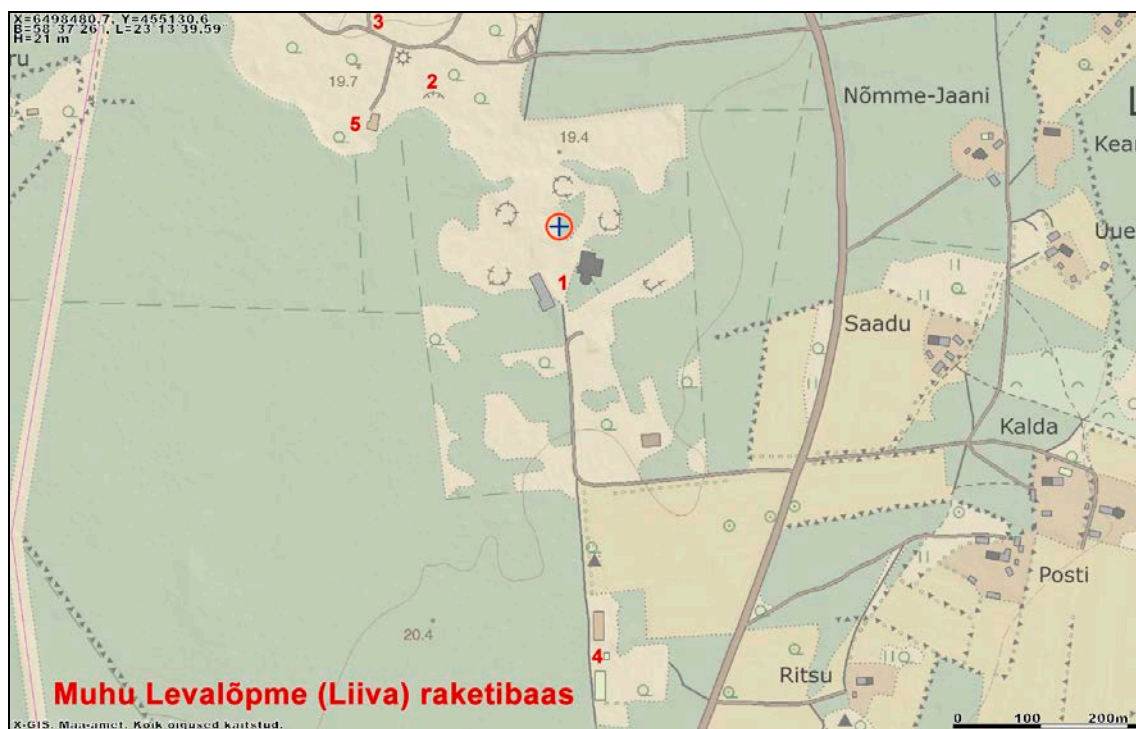
Skeem 1. Levalõpme (Liiva) seniitraketidivisjon Saare maakonnas Muhu vallas.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 2. Levalõpme (Liiva) seniitraketidivisjon Muhu vallas Levalõpme külas.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 3. Levalõpme (Liiva) seniitraketidivisjon. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 4. Levalõpme (Liiva) seniitraketidivisjon. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

- 1 - raketibaasi ala, praegu radarijaam
- 2 - kopteri maandumisplats
- 3 - jahiseltsi lasketiir ja endine karjäär

- 4 - ohvitseride elamute varemed
- 5 - vabaõhulava-tantsuplats

Skeem 2. Levalõpme (Liiva) seniitraketidivisjon. Aerofoto 1998.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 2. Levalõpme (Liiva) seniitraketidivisjon. Aerofoto 2005.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

3. Fotod

Foto numbri järel sulgudes on pildifaili number.
Nurksulgudes on objekti number asukohaskeemil.

Foto 1 (907). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Vana raketibaas on lammutatud, territooriumil valmis 2012. aastal uus õhuvaatluse radar [1].
Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 2 (934). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Uue radari kompleksi kuuluv kopteri maandumisplats [2]. Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 3 (945). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Uuest radarist u 400 m kagus asub Muhu jahiseltsi lasketiir [3] vana karjääri serval. Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 4 (949). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Jahiseltsi lasketiir [3]. Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 5 (950). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Lasketiiru kõrval on vana karjäär, mida on täidetud ehitusjäätmega.

Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 6 (912). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Radarist paarsada meetrit lõunas on ohvitseride elamute varemed [4]. Ühekorruselisest elamust (10x30 m) on alles ainult alusmüürid. Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 7 (917). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Teine ühekorruseline elamu (10x40 m).
Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 8 (923). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Elamu aknaava sillus on puidust ja see on aja jooksul läbi vajunud. Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 9 (928). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Kahe alamu vahel on väike katlamaja.
Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 10 (929). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Katlamaja korstna alus.
Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 11 (936). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Endise raketibaasi territooriumi lodenurgas on vabaõhulava-tantsupõrand [5]. Kasutatud (ja rajatud?) kohaliku külaseltsi poolt 1990. aastatel. Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 12 (929). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Vabaõhulava [5] konstruktsioon on nii kapitaalne, et pigem võib olla tegu raketibaasist jäänud struktuuri ärakasutamisega. Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 13 (940). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Vabaõhulava [5].
Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

Foto 14 (944). Levalõpme (Liiva) raketibaas Muhus. Vabaõhulava[5] on seisnud kasutamata aastaid, kased trepil on üsna jämedad. Foto Mart Mõniste 28.09.2013.

4. Täiendav info

NSV Liidu ja Venemaa relvajõud Eestis 20. sajandi lõpukümnnendil.

Esimene osa: ülevaade Eestis asunud NSV Liidu ja Venemaa relvajõududest (v.a. merevägi). Koostaja Jüri Pärn 2007

210. Punalipuline seniitraketibrigaad (s/o 74907, kutsung „Zastupnik”) juhtkonnaga Kuressaares (sõjaväelinnakus nr 34, praeguse aadressiga Aia 49) ja komandopunktiga Orikülas. Brigaadil oli 12–16 seniitraketi- ja 3–4 tehnilist divisjoni Saare- ja Pärnumaal.

1960. a juulis läks väeosa üle uutele koosseisudele (arvatavasti nimetati ta juba siis ka ümber **1176. seniitraketipolguks**) ja hakkas omandama raketitehnikat, samal ajal võeti vastu otsus ümberdislotseerimise kohta Lahta asulast Kingissepa linna Saaremaal. Juuli lõpus sõitis 1., 2. ja 5. patarei (peaks olema — divisjoni?) isikkoosseis väeossa 03215 (armee õppekeskuse Gattšina lähedal Novõi Utšhoz’i asulas) ümberõppele, ülejäänud allüksused aga andsid oma 130-mm suurtükikompleksid ja nende laskemoona lattu ära ning septembri lõpus kolisid Saaremaale, kus hakkasid uusi tulepositsioone ette valmistama. Seda tehti ööpäevaringselt ja suuremalt jaolt käsitsi, sest insenermasinaid oli vähe. 1961. aasta alguseks oli see töö põhiosas tehtud. 1961. aasta jaanuaris sõitis väljaõpetatud isikkoosseis polügonile lahinglaskmistele ja tehnikat kätte saama (õhutõrjeraketikomplekse SA-75 või S-75?). Esimene start oli pakaselisel 28. jaanuaril 1961. Peale edukaid laskmisi toodi raketikompleksid Saaremaale. Aprilli alguseks olid 1. ja 2. divisjon oma tehnika (nn materjalosa — материальная часть) positsioonidele töökorda seadnud, olles valmis lahingvalvesse asuma. Viies allüksus — tehniline divisjon — oli selgeks õppinud töö tehnoloogilisel liinil välitingimustes ning andis 1. ja 2. tuledivisjonile esimesed „tooted” (raketid). Polgu 1. seniitraketidivisjon asus lahingvalvesse 4. aprillil 1961. Kevadel 1962 alustati 3. ja 4. divisjoni positsioonide rajamist, Tallinnast saabunud ehitusväelased hakkasid ehitama kasarmuid ja teisi hooneid. 1962.a kandis kõrgemalseisev ühendus juba 6. üksiku õhukaitsearmee nime. 1964. a-ni oli polgus 5 divisjoni: 4 tuledivisjoni (1.–4.: Maantee, Oriküla, Kallemäe, Piiri) ja 1 tehniline divisjon (5. allüksus – Karujärve?). Tehniline divisjon suutis ette valmistada 8–10 raketti tunnis. 1964.a sügisel formeeriti 5., 6., 7., 8. ja 9. kadreeritud stardidivisjonid, mis aasta lõpuks said ka tehnika (tõenäoliselt juba uued kompleksid S-125) ning muu varustuse.

1966.a osales suur hulk väeosa ohvitseri ning ajateenijaid Vietnami sõjas. 15. juunil 1968.a formeeriti polk ümber **210. seniitraketibrigaadiks**. (1966. aastal moodustati vähemalt üks uus divisjon kompleksile S-200, aastail 1967–68 õppis selle isikkoosseis tundma oma tulevast lahingutehnikat (овладел ... боевой техникой) ja ehitas positsioonid, 1969.a sooritas lahinglaskmise hindede „väga hea” ning asus lahingvalvele. Allüksuste numeratsiooni muutmisel sai selle järjenumbriks 2. divisjon.) 1968.a augustis viidi väeosa täielikku lahinguvalmidusse, seoses Tšehhoslovakkia sündmustega. Asudes diviisi esimeses ešelonis on brigaad igal aastal jälginud igal aastal üle 1200 sihtmärgi (проводил ... целей), viidi välismaiste lennukite tõttu lahinguvalmidusse enam kui 250 korral aastas, sealhulgas üle 80 korra strateegiliste luurelennukite SR-71 lendude puhul. 1976.a koondati (сократили) ehk kadreeriti üks S-200 divisjon (1. srdn), see oli mõeldud mobilisatsiooni korral taastada (peamiselt reservväelastest). Mobilisatsioonilise laiendamise puhul oli brigaadis ette nähtud luua juurde ka veel üks S-75 divisjon, arvatavasti Orikülas, KP lähedal asuvail positsioonidel.

1987?–1989 allus brigaadile ka Pärnu linna ümbritsenud S-125M divisjonigrupp (juhtkond, 3 stardi- ja 1 tehniline divisjon). 1991. a-ks olid brigaadi S-75 divisjonid (4.–6. srdn) lahingvalvelt maha võetud ja kasutusel olid vaid S-200 (2.–3. srdn) ning S-125 divisjonid (7.–12. srdn). 1992–93 (kuni õhukaitsevägeosade Eestist väljaviimiseni) asusid mõned selle brigaadi S-125 divisjonid 94. (Keila-Joa) brigaadi positsioonidel.

Brigaadi allüksusteks olid:

Tähis	Nimetus	Kompleks	Asukoht	Maakond
74907-Ja	AKP		Oriküla	Saare
	RTR		Kingissepa	
74907-Ts	(tehnikaremondirood)		(Kuressaare)	
74907-I	AR (autorood)		„	
74907-H	majandusrühm		„	
74907-Š?	staabirühm		„	
74907-Š	grupi juhtkond	S-200	Dejevo (Karujärve)	Saare
74907-	1. srđn	S-200	Dejevo (Karujärve)	Saare
74907-K	2. srđn	S-200	Dejevo (Karujärve)	Saare
74907-Je	3. srđn	S-200	Dejevo (Karujärve)	Saare
74907-F	1. tđn	S-200	Dejevo (Karujärve)	Saare
74907-G	4. srđn	S-75	Piiri (Muhu s)	Saare
74907-V	5. srđn	S-75	Kallemäe	Saare
74907-A	6. srđn	S-75	Maantee (Sääre)	Saare
74907-D	2. tđn	S-75	Dejevo (Karujärve)	Saare
74907-P	7. srđn	S-125	Liiva (Muhu s)	Saare
74907-T	8. srđn	S-125	Paaste (Jõiste)	Saare
74907-S	9. srđn	S-125	Tagaranna	Saare
74907-N	10. srđn	S-125	Tammese (Kõruse)	Saare
74907-L	11. srđn	S-125	Tehumardi	Saare
74907-M	12. srđn	S-125	Laadla (Torgu)	Saare
74907-R	RTR?		Dejevo?	Saare
74907-U	3. tđn	S-125	Dejevo; 1992–93 Kallemäe	